

Dialogiska modeller – samforskning och feedback

I tidigare artiklar i Svensk familjeterapi (SFT) (Koser, 2013; 2014; 2015a; 2015b; 2017) har Bromma familjebehandlarteam (BFB) delat erfarenheter hur vi sedan 2011 implementerat samforskning som ett sätt att kvalitetssäkra vårt arbete. BFB har strävat efter att verka för utvärderingsmodeller där vi försöker fördjupa våra kunskaper kring feedbackprocesser och vad människor upplever som hjälpsamt i kontakten med socialtjänsten. Ord som "nöjd" eller "jag kände mig lyssnad på", leder inte till verksamhetsutveckling eller att vi utvecklas i vår yrkesroll. Vi införde samforskning utifrån vår frustration över att de utvärderingsmodeller vi tidigare använde i form av t ex enkäter inte gav oss den kunskap vi ansåg oss behöva i vårt utvecklingsarbete. Sedan 2016 kompletteras numera samforskningen i vårt arbete med Peter Rober och Karine van Trichts arbetssätt kring feedbackprocesser i samtal (Rober, 2017). Deras arbetssätt är precis som samforskning, väl anpassad till en familjebehandlarkontext med ambitionen att jobba med feedback utifrån cirkulära frågor. BFB har också själva lagt till frågan (efter ok från Peter och Karine); "vad har du själv bidragit med i dagens samtal?". Detta för att tydliggöra hur vi ser på dialogiska och samskapande processer. Peter och Karine har inspirerat oss att fortsätta fördjupa vårt arbete inom socialtjänsten kring feedback. Den 29 maj, deltog Peter i en fördjupningsdag i Stockholm anordnad av Föreningen för Familje- och systemorienterad terapi i Stockholm (Ffst). Nedan följer en kort sammanfattning av dagen och artikeln avslutas med reflektioner kring dialogiska modeller och hur dessa kan bidra till att kvalitetssäkra verksamheter.

Att känna hopp

Flera av de drygt 100 personer som deltog i arrangemanget, hade lyssnat till Peter under familjeterapikongressen 2018 och för andra var det en ny bekantskap. Temat var: "The complexity of listening in the family therapy therapeutic process". Människor Peter möter, har ofta gett upp hoppet. De känner sig hopplösa, har svårt att se att förändring kan ge något, de känner sig inte lyssnade på osv. Peter återkommer gång på gång till ordet hopp. Det dialogiska perspektivet innebär möjligheter men det krävs också ett förhållningssätt från oss terapeuter. Det handlar om hur vi tonar in och strävar efter att hela tiden verka för delaktighet. Detta sker på mikronivåer. Vi behöver alltså vara uppmärksamma på de invitationer vi får till möjliga samtal vilket inkluderar människors tveksamheter att delta i samtal. "I don't treat the client, it's a process of attune to him or her". Fokus är på alliansprocesser och försök att fånga brott i alliansen och inledningen i arbetssättet, med det som kallas för orosformulär, utgör ett systemiskt förhållningssätt redan från start i behandlingen. Terapeuten är intresserad av att fånga in varje familjemedlems tanke om hur denne känner sig lyssnad på av de andra deltagarna inklusive terapeuten, och modellen blir således cirkulär i utformandet av frågorna. Visserligen inget nytt för den systemiskt inriktade terapeuten men Peter menar att vi ofta missar att inkludera alla. Forskning visar att vi terapeuter tror att vi talar om samma saker i familjeterapeutiska samtal, men att det i praktiken inte är så. Människor känner tveksamheter, att de inte blir lyssnade på. Ett samtal med många involverade innebär också en utmaning för terapeuten i intoning och alliansbyggande. Den s k identifierade patienten/klienten är i fokus, och att tala om oro i stället för problem, kan stärka delaktighet och öppna upp för inkludering av fler perspektiv.

Att skapa utrymme för reflektion och dialog

Peter poängterar feedbackens betydelse men menar att det viktigaste inte är det som sägs exakt utan att vi reflekterar ihop. "Go on together" är ett annat uttryck Peter tar upp och menar att även om vi inte förstår varandra till 100 %, hjälps vi åt och försöker hitta en mening och förståelse för den oro som uttrycks av var och en i en familj. Lyssnandet är inte bara något vi gör utan bygger på flera delar, både vår egen

kunskapsbank inom oss, våra erfarenheter, men också i ett samspel med den andre. Lyssnandet innefattar att se, höra och känna. D. Schöns (1983) begrepp reflection-in-action är användbart att tänka kring denna form av kunskap där vi handlar i stunden och reflection-on-action kommer senare, dvs vad hände, vad gjorde jag osv? Peter tar även upp D. Kahnemans (2012/2018) begrepp fast thinking och slow thinking och exemplifierade med konkreta exempel kopplat till en systemisk praktik. Under dagen återkommer Peter också till barnets röst och påminner oss om att när barn bjuder in till möjlighet till dialog, behöver terapeuten vara där och uppmärksamma dessa invitationer. Vi jobbar både med rollspel, bikupor, gruppdiskussioner och ser på flera filmklipp. Dagen utvärderades genom en kortare feedback.

Dialogiska utvärderingsmodeller inom socialtjänsten

Det är inte ovanligt att familjer som erbjuds bistånd i form av familjebehandling inom socialtjänsten, känner lite hopp, att de är tveksamma och att de känner sig tvingade att säga ja, fast de helst vill säga nej. Socialtjänsten jobbar med övergripande mål som utgår från barnets behov och familjebehandlare ska ihop med familjer, jobba fram delmål som ska in i genomförandeplaner. Peters arbetssätt kring orosformulär och feedback, möjliggör utrymme för delaktighet kring t ex delmål. Arbetssättet innebär också att familjer ges utrymme att uttrycka när de saknar hopp (eller vad som inger hopp), när de inte känner sig lyssnade på (eller vad som bidrar till att känna sig lyssnad på), vad behandlarna behöver modifiera till nästa samtal, vilka konstellationer som bör bjudas in, hur barnets röst bättre ska bevakas osv. Gör vi rätt saker? Vad bidrar till förändringsprocesser? Utforskande arbetssätt, t ex samforskning och feedback, inkluderar också människors röster, dvs ”de det berör”, och ligger i samklang med ett dialogiskt perspektiv. BFB har tagit emot flera behandlingsteam både med kollegor inom stadsdelar i Stockholms stad och dess kranskommuner men även team ute i landet. Vi träffas och går igenom Peter och Karines modell och delar våra erfarenheter. Utvecklingsarbetet fortskrider således på olika håll och vi ser fram emot att utbyta erfarenheter framöver när övriga team/kollegor hittar sina former kring användbarheten av modellen. För BFB är nästa steg en studie, där vi samforskar med ett urval av familjer som genomgått hela processen med orosformulär, feedback samt uppföljande orosformulär under 2019. Syftet är att involvera familjer och precis som med samforskning, möjliggöra delaktighet där familjer också blir våra konsulter i vår strävan att förbättra vårt arbete i BFB.

Lisa Koser

Socionom, leg psykoterapeut, nätverksledare,

Lärare och handledare i psykoterapi

Vid kontakt: lisakoser1@gmail.com

Källor:

Kahneman: D. (2012/2018). *Tänka, snabbt och långsamt*. Danmark: Norhaven

Koser, L. (2017). Feedback i familjeterapi utifrån ett systemiskt perspektiv, *SFT Svensk Familjeterapi* Nr 1/2017

Koser, L. (2015a). Att samforska med barn, *SFT Svensk Familjeterapi*, Nr 3/2015

Koser, L. (2015b). Barnfokus från ”Listen to me”, Humanizing Human Practices, Third International Conference on Dialogical Practices, Kristiansand, *SFT Svensk Familjeterapi*, Nr 4/2015

Koser, L. (2014). Hur går det med samforskningen? Samforskningskonferens i Stockholm, *SFT Svensk familjeterapi*, Nr 2/2014

Koser, L. (2013). ”Jag vill berätta för er” ...Samforskning som en rolig hobby eller systematisk utvärdering?, *SFT - Svensk Familjeterapi*, Nr 3/2013

Rober, P. (2017). *In Therapy Together: Family Therapy as a Dialogue*. London: Palgrave Mcmillan.

Schön: D.A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. New York: Basic Books

